

Tekst uitgesproken in Nieuwspoort, 24 september 2019

Juryrapport Inktspotprijs 2019

Goedemiddag,

Afgelopen juni besloot *The New York Times* te stoppen met het publiceren van een dagelijkse politieke spotprent in zijn internationale editie.

De voorgeschiedenis is u ongetwijfeld welbekend, het draaide om deze cartoon...

... van **Antonio Morreiro Antunas**, een Portugese tekenaar.

De prent had nogal wat commotie veroorzaakt. Benjamin Netanyahu als blindengeleidehond van Donald Trump: antisemitisch, onsmakelijk, mislukt, ook niet echt een goeie tekening, loeiden de luidste stemmen op de sociale media. Tegenwoordig noemen we dat 'de publieke opinie'.

De krant werd getrakteerd op demonstraties voor de deur, klachten en bedreigingen, officieel protest uit Israël. 'Een beerput van vijandigheid', zo typeerde de Israëlische ambassadeur in Amerika de krant.

The New York Times ging door het stof, en besloot in één moeite door om uit het mijnenveld te stappen en helemaal te stoppen met politieke spotprenten in de internationale editie.

Een capitulatie voor 'de moralistische meutes', oordeelde Patrick Chappatte, gerenommeerd tekenaar die 20 jaar verbonden was geweest aan de krant.

Hij vond dit geen goede prent, om heel veel redenen niet publicabel, maar hij vindt óók: het hoofd wordt gebogen voor de terreur van de grootste bek. Daarmee wordt het kind met het badwater weggegooid.

Want een cartoon kan iets wat geschreven tekst niet kan: over taalgrenzen heen springen. Chappatte schreef: 'Wie gaat aan keizer Erdogan laten zien dat hij geen kleren aan heeft, als Turkse tekenaars dat niet meer kunnen doen?'

De *Volkscrant* maakte een rondje langs Nederlandse tekenaars om te peilen hoe dat hier staat met het eventuele capituleren voor boze reacties.

Jos Collignon toonde redelijk vertrouwen in de ruggengraat van de Nederlandse media.

Cortés adviseerde om een eeltlaag te ontwikkelen tegen al het gerel op sociale media.

En Bas van der Schot vertelde over zijn eigen ervaringen na het publiceren van een spotprent over Thierry Baudet: honderden schuimbekkende reacties in zijn mentions.

Leidt dit soort commotie, en dit soort reacties op de commotie, ertoe dat tekenaars met de handrem erop tekenen? Bevreesd voor de toorn van links of rechts, bevreesd dat hun opdrachtgevers zullen bezwijken onder de toorn van links of rechts?

Saskia van Loenen – zij vormt samen met Jean-Pierre Geelen en Jillis Kors het bestuur van de Stichting Pers & Prent, de stichting die al 25 jaar deze wedstrijd organiseert – Saskia van Loenen dus, valt het in elk geval op dat er weinig echt harde tekeningen worden ingestuurd voor de Inktspotprijs, zo zei ze in *de Volkskrant*. Zij kan het weten, want het bestuur van Pers & Prent selecteert elk jaar uit alle inzendingen de 100 beste en legt die voor aan een jury. Die jury wordt elk jaar geheel vernieuwd, zodat elk jaar opnieuw op een broeierige zomeravond een nietsvermoedend trio een zaaltje wordt binnengeduwed waar een top 100 van de ingezonden cartoons ligt, prenten gemaakt en gepubliceerd tussen 1 juni 2018 en 1 juni 2019. De deur gaat dicht, en de jury mag er pas weer uit als ze het eens is over een winnaar.

Dit jaar bestond dat trio uit **Giselinde Kuipers**, hoogleraar cultuursociologie en specialist op het gebied van de humor en de narrenvrijheid, de vrijheid om iedereen belachelijk te maken, inclusief de heerser aan wie je onderhorig bent.

Het tweede jurylid is **Harald Vlugt**, beeldend kunstenaar, veelzijdig kunstenaar ook. Hij oordeelde streng, erg streng, maar rechtvaardig, over de esthetische kwaliteit van het gebodene.

En tot slot was ikzelf lid van de jury, columnist, journalist.

Onze conclusie nadat we langdurig gebogen hebben gezeten over de 100 beste tekeningen: er wordt ontzettend goed, heel geestig, buitengewoon scherp en heerlijk taboeloos getekend in Nederland. We hebben in Nederland een mooie en vooral heel gevarieerde traditie van politieke prenten. Heel divers in stijl, heel divers in thematiek.

Punt.

Of nou ja: puntkomma.

Want we hadden ons óók een beetje voorbereid op snoeiharde, confronterende beelden, op tekeningen die we woedend opzij zouden leggen om iets dat écht niet kan, op opspattend bloed en rollende koppen, op verhitte discussies tussen ons drietjes. Op, als ik een groot cliché mag aanhalen, dingen die schuren.

Daar hadden we best meer van willen zien. (Dat zegt misschien ook iets over de morbide instelling van de jury.)

Wat we wél zagen: heel veel heel erg fraais, zoveel fraais dat we het niet wilden laten bij drie eervolle vermeldingen en drie allerbesten van wie 1 winnaar, zoals ons was opgedragen door het bestuur.

Daarom eerst een parade van spotprenten die niet in de prijzen zijn gevallen, maar die te goed zijn om hier ongenoemd te blijven.

1.

De Brexit. Een politiek drama waar niet meer tegenop te schrijven, te tekenen en te parodiëren valt. Er was een overdaad aan Brexittekeningen.

Deze sprong eruit.

Van **Marc-Jan Janssen**. Theresa May die zichzelf opknoopt aan de wijzers van de Big Ben. Een origineel beeld tussen alle varianten op kliffen waar poppetjes vanaf donderen. Goeie kleur ook.

2.

Deze is van **Gorilla**, een collectief van vijf tekenaars die om beurten een cartoon maken. Over het gelehesjesprotest dat Frankrijk in vuur en vlam zette. Maar als je het vergrootglas erop zette, bleek het protest best lastig te duiden.

De gekozen vorm vonden we uniek, in de goede zin van het woord. Het is bijna een meme, waarop ontelbaar veel varianten mogelijk zijn.

3.

Dan **Kamagurka**, als altijd fijn absurdistisch.

Hier moesten we hard om lachen. Over priester Pierre Valkering die werd geschorst nadat hij uit de kast was gekomen en had bekend dat hij van porno en darkrooms houdt.

4.

Priesters waren er sowieso veel. Vieze priesters vooral, want kardinalen en bisschoppen waren bijeen gekomen om te overleggen wat te doen tegen misbruik in eigen gelederen. Deze trok onze aandacht:

Van **Paul van der Steen**. Een tekening waar een hoop op gebeurt; wij vonden het roze vlak eroverheen een slimme grafische vondst. Ik ben overigens tijdens het jureerproces zeer gehecht geraakt aan dat gekruisigde cherubijntje.

5.

Nog meer misbruik, van een van 's lands grote cartoonisten, **Joep Bertrams**:

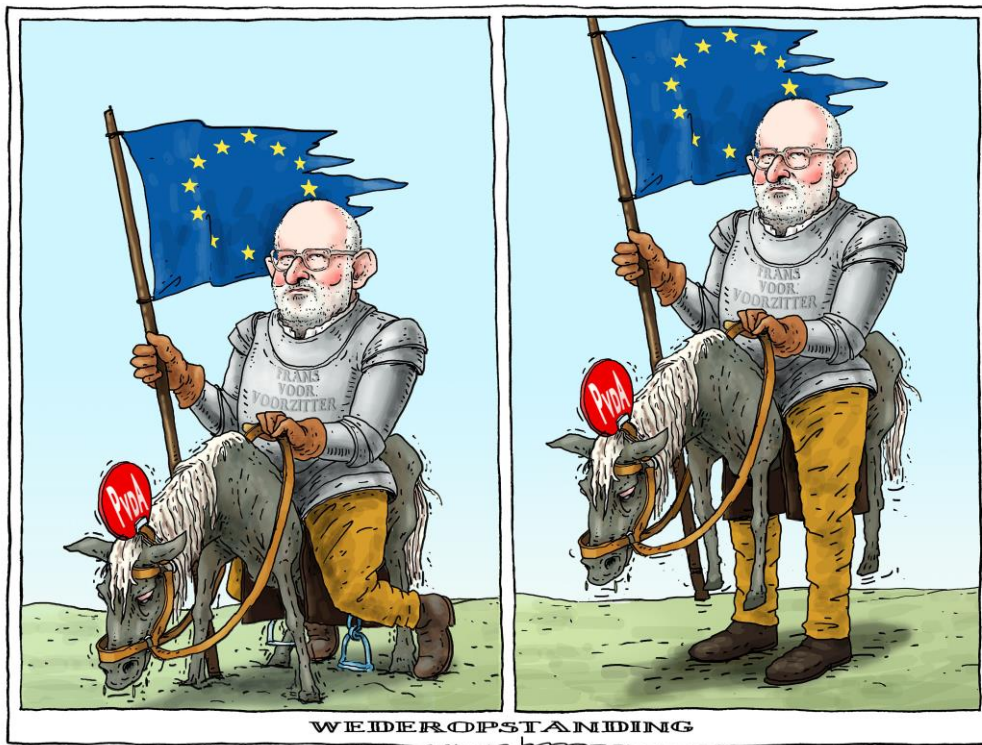

Een plaatje waar je lang naar kunt kijken. Want wat dóen die kardinalen in godsnaam? Daar hebben we lang over door gefantaseerd. En zijn het identieke kardinalen of hoe zit dat?

6.

Nog een fraaie **Bertrams**. Frans Timmermans en diens verkiezingszege.

Bertrams heeft weinig vertrouwen in het herstellend vermogen van de PvdA. Briljant in beeld gebracht. Maakt een gewichtige analyse van 1.200 woorden overbodig.

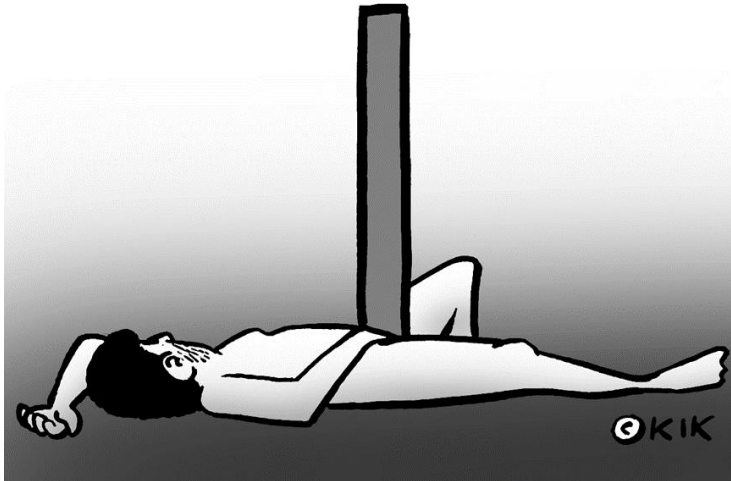
7.

Waarmee we zijn aangeland bij de spotprenten van Nederlandse politici, een mooi genre.

Bij de tekenaars was Thierry Baudet favoriet.

Het blijkt best moeilijk om een goede Baudet te maken, zodat je in één oogopslag herkent om wie het gaat.
Déze hadden we meteen herkend.

Van **Benjamin Kikkert**. Forum voor Democratie werd in één keer de grootste bij de afgelopen Provinciale Statenverkiezingen.
Doodsimpel, een dikke viltstift, het hele verhaal verteld.

8.

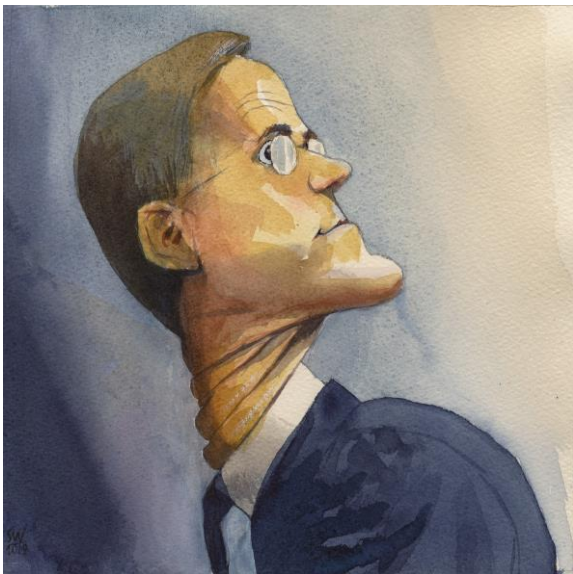
Uiteraard zagen we ook de premier langskomen, in heel veel gedaanten. Dit is een erg mooie, van **Mirjam Vissers**, ook zo'n vaste waarde.

Heel mooi getekend, heel goed getroffen. Rutte met zijn vaasje.

9.

Nog een Mark Rutte, wederom een prachtige, van **Siegfried Woldhek**, die je zo aan de muur zou willen hangen – nou ja, als je Rutte in je woonkamer zou willen hebben althans.

Draaihals Rutte, je kan alle kanten op met die man.

Deze tekening gaat over de invoering van een CO2-heffing voor het bedrijfsleven, een 180 gradendraai.
Maar hij is natuurlijk universeel toepasbaar.

10.

Nog een politicus die zéér populair was onder tekenaars: Donald Trump.

Deze is van **Tjeerd Royaards**: een gespleten land, aan weerszijden van de Grand Canyon staan de mensen naar elkaar te schreeuwen. Een geweldig gebruik van het silhouet van Trump.

11.

En dan nog eentje over de flinkheid van Nederland als het met een echte grootmacht moet onderhandelen over internetveiligheid en G5-netwerken: het Nederlandse Chinabeleid.

Van **Rhonald Blommestijn**.

Had een cover van *The Economist* kunnen zijn, vonden we.

=====

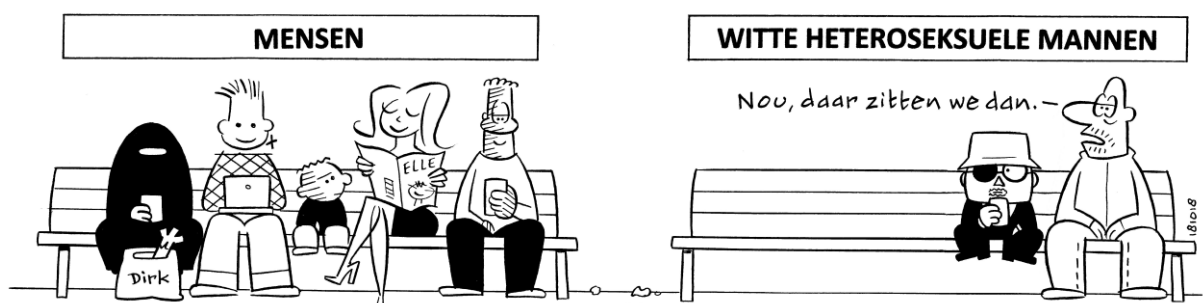
En dit waren nog maar de mooie, opvallende níét-prijswinnaars.
Het wordt dus nóg mooier.

Nu komen de eervolle vermeldingen. Drie zijn het er. In willekeurige volgorde.

Het zijn prenten die we tot het einde op het stapeltje hebben gehouden, waarvoor lang en hard is gestreden.

***

De eerste **eervolle vermelding** gaat naar een oude dierbare die al heel lang meegaat:

Peter de Wit en Sigmund.

Een jaar aan identiteitsdebatten, en heen-en-weer-gepraat over hokjes, en ruzies over privileges, en zorgelijke essays over wie er wel en wie er niet zielig zijn samengevat in één briljante strip.

De beste grap, zei de humorwetenschapper plechtig, en zij kan het weten.

We waren het roerend met haar eens.

Sigmund bestaat al mijn hele journalistieke leven; hij stamt uit 1994, en hij blijft relevant. Peter de Wit heeft maar weinig nodig om een wereld op te roepen. Neem de mevrouw links: een zwart ei met een gleuf erin en je hebt een boerka.

***

De tweede **eervolle vermelding** gaat naar een cartoon over Donald Trump waar geen Trump op te zien is:

Van **Lectrr ofwel Steven Degryse**. We vielen op het strenge ontwerp, het ritme van de balkjes. En op de genialiteit: als je in één tekening alle controverses rond het Mueller Rapport kunt samenvatten, dan ben je een hele grote.

***

Onze derde **eervolle vermelding** verscheen op Internationale Vrouwendag:

Van **Marijn, Mat Rijnders**.

Hoe je met minimale middelen – een paar vloeiende lijnen, twee kleurvlakken – maximaal effect bereikt. We vonden hem geestig, dubbelzinnig, scherp.

Harald Vlugt, het jurylid dat dingen ziet die de rest volledig ontgaat, wees ons erop dat de tekenaar een paar millimeter ruimte heeft gelaten tussen het kleurvlak en de buitenste lijn, waardoor het beeld lucht krijgt, niet massief oogt.

Deze drie eervolle vermeldingen hebben de winnaars lang op de hielen gezeten.

Maar we móésten kiezen.

En zo kwamen we uit bij de top drie.

Nu wordt het serieus.

Op de **derde plaats** is geëindigd:

Pieter Geenen. Ook Dingemans is gesloopt door de Brexit.

Een ijzersterke strip, omdat elk plaatje een goede grap op zich is, die vervolgens culmineret in een metagrap. Het is de zelfspot die ons aantrok. De meeste humor haalt je een beetje uit je evenwicht, maar om Dingemans valt altijd te lachen – ook al valt er een dode, zoals hier – waardoor je er weer even tegen kunt. Dat troostende is een unieke kwaliteit.

We voelden ons ook betrappt, omdat we die avond bij het beoordelen van alle werken zelf net heel vaak ‘Wow wat knap, zo’n complex onderwerp in één beeld gevangen!’ tegen elkaar hadden gezegd.

Dingemans is een parel in het krantenstriplandschap, en dit is een parel onder de Dingemansen.

*****

De tweede plek is voor een cartoonist die wij geen van drieën kenden. Zijn cartoon vonden we, om een woord uit de Dingemanscartoon te lenen, weergaloos.

Van **Emanuele Del Rosso**, hij hoort bij het collectief Cartoon Movement. 'Men of God, law of men', heet de tekening. Een prent over kindermisbruik in de kerk zonder lucht, zonder spotternij; hij is vooral beklemmend. Getekend, meenden wij, vanuit het perspectief van een kind. Dit is wat een kind vermoedelijk zag als het door meneer pastoor werd vastgegrepen: een dreigend zwart vlak en alleen een kin zonder gezicht erboven. Je moet lef hebben, als tekenaar, om je tekening voor driekwart pikzwart in te kleuren. Het boordje is het enige detail dat verraadde dat het om een priester gaat. Een volledig anonieme priester, de gezichtsloze priester, volstrekt inwisselbaar. We waren er zeer van onder de indruk.

***

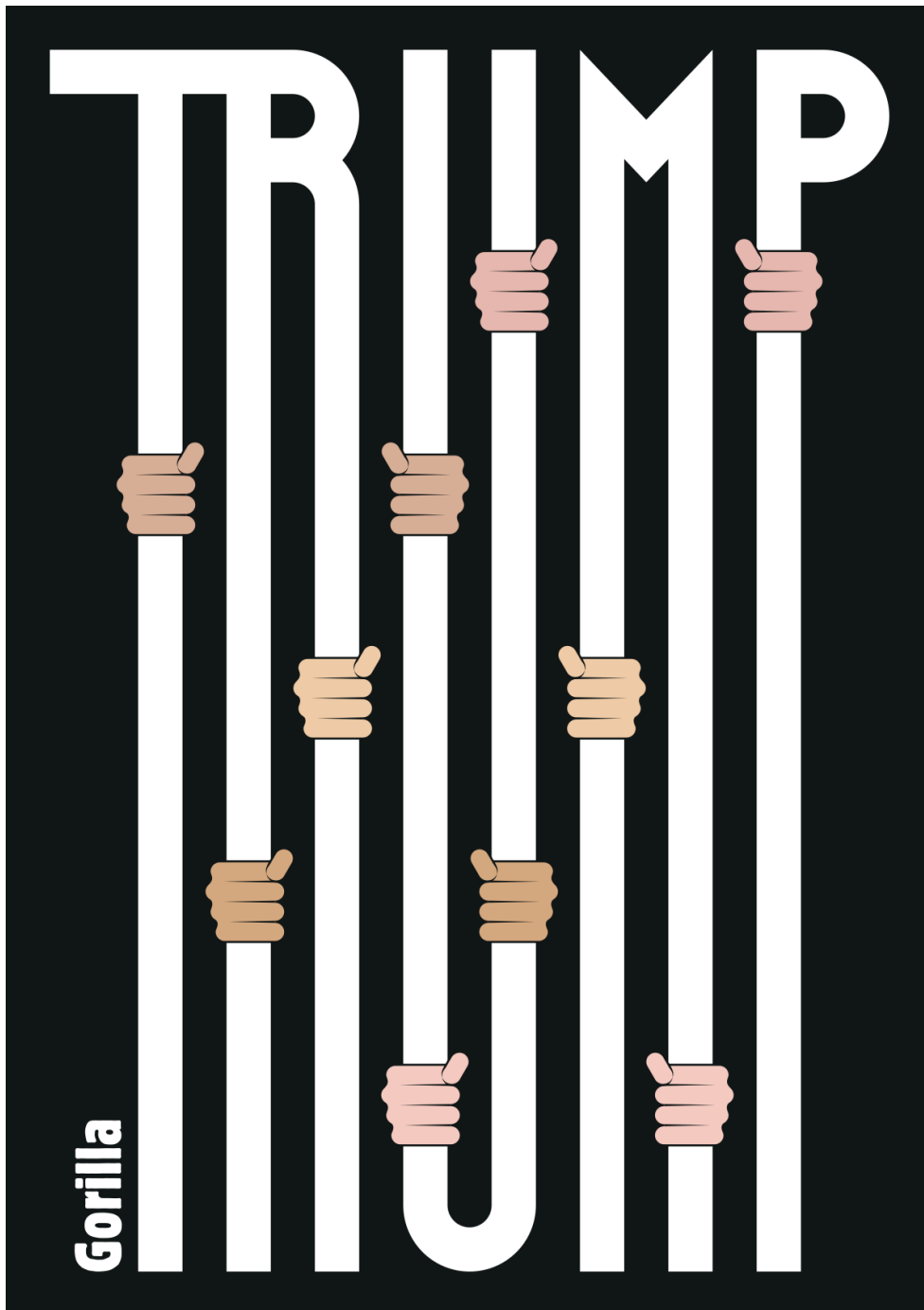
Dan gaan we naar het belangrijkste moment van de avond.
De bekendmaking van de winnaar van de Inktspotprijs 2019.

De winnaar maakte een prent over de Latijns-Amerikaanse migrantenkinderen die aan de zuidgrens van de Verenigde Staten werden opgepakt, van hun ouders gescheiden en opgesloten. In kooien, schreven kranten. De hele wereld ging zich ermee bemoeien.

Onze winnaar maakte daar een visuele woordspeling op.
De tekening is bijna een partituur, zei de kunstenaar in ons midden, een strak gecomponeerd muziekstuk.

Het is een tekening van internationale allure, werd er ook gezegd.
Elegant, schrijnend zonder larmoyant te worden. Een mooie tekening, een harde tekening – in die zin werden we op onze wensen bediend – , een tekening met heel subtiele details ook. Ik wil uw speciale aandacht vragen voor de subtiele kleurverschillen.

De winnaar van de Inktspotprijs 2019 is:

Gorilla, tekencollectief bestaande uit **Herman van Bostelen, Richard van der Laken, Pepijn Zurburg, Alex Clay en Karin van den Brandt**.

Met 'De tralies van Trump', verschenen op 18 juni 2018 in *De Groene Amsterdammer*.

Van harte gefeliciteerd.